

Informatiebrochure
Get Up, Stand Up!

m!Ma

Waarom de tentoonstelling “Get Up, Stand Up” bezoeken?

Meer dan vierhonderd vintage posters werden in het MIMA bijeengebracht om het wereldwijde protest van 1968 tot 1973 in beeld te brengen. Een dergelijke verzameling werd nooit eerder vertoond. Hoewel er affiches hangen die ook in Tate Modern en MoMA te vinden zijn, is de wereldwijde schaal die de posters bekleden, ongezien: we vinden affiches terug uit meer dan 30 landen zoals de Verenigde Staten, Portugal, Argentinië, Griekenland, Frankrijk, Chili ...

“Get Up, Stand Up!” neemt de bezoeker mee naar de grafische wereld van affiches van de protestbewegingen in de jaren '60 en '70. Studenten en kunstenaars creëren een nieuwe, eenvoudige en gebalde universele beeldtaal met een ongezien expressief vermogen.

Bovendien zijn de affiches getuige van een wereld in beweging, en doen ze ons stilstaan bij enkele kernmomenten uit de 20^e eeuw: de oorlog in Vietnam, de Parijse rellen in '68, het stationeren van kernwapens ...

Ten slotte is “Get Up, Stand Up!” ook een les in democratie: wanneer is het tijd om als burger ongehoorzaam te zijn aan de bestaande wetten en strijd te voeren voor betere rechten? Zonder protest is er bijvoorbeeld geen strijd voor minimumlonen en geen actie voor gelijke rechten voor vrouw en man.

“Get Up, Stand Up!” was voorzien tot eind september, maar op vraag van veel leerkrachten wordt ze verlengd tot eind december, zodat schoolgroepen nog de kans hebben om een bezoek te plannen.

Deze informatiebrochure wil alvast de kans geven om een bezoek voor te bereiden en verschillende pistes aan te bieden. U vindt hier uitleg over de historische context, een tijdlijn om wegwijs te maken, reflectie over protest en praktische informatie. Ten slotte kunt u voor een snel overzicht stilstaan bij 13 sleutelaffiches, die telkens in een groen kader geplaatst zijn.

Burgerlijke ongehoorzaamheid via beelden

Burgerlijke ongehoorzaamheid: de term vloeide uit de pen van Henry David Thoreau. Hij weigerde zeven jaar lang belastingen te betalen aan een overheid die een slavernijbeleid voerde. Om zijn weigering te rechtvaardigen, hield hij een conferentie die vervolgens werd getranscribeerd en gepubliceerd op kosten van de auteur. Zo ontstond de feitelijke grondtekst van de burgerlijke ongehoorzaamheid, zoals ze later zou voorgelezen worden door Gandhi en Martin Luther King. De grondslag van de burgerlijke ongehoorzaamheid is een 'neen', een verzet tegen de stand van zaken in naam van bepaalde universele waarden. Het is echter meer dan een morele daad, het is ook een politieke daad. Het komt er immers op aan de wet te wijzigen, druk uit te oefenen op de regering en gangbare zaken te veranderen.

In een tijdperk waarin beelden met de snelheid van het licht worden gecommuniceerd, kan een beeld een hele natie wakker schudden en een duidelijk teken van protest zijn. Denk maar aan de slogan "Je suis Charlie" naar aanleiding van de terroristische aanslag op Charlie Hebdo in 2015. Wat vandaag via sociale media gebeurt, gebeurde in de jaren '60 en '70 via affiches in de straten.

De studenten in het Parijs van de jaren '60 gebruikten de zeefdruktechniek om aan snel tempo duizenden protestposters te produceren en zo een revolutie op de been te brengen. Het protest begon in Parijs, maar de poster reisde als een virus de hele wereld rond.

© Jean Jullien

Studenten in Amerika gebruikten ze in het protest naar aanleiding van de Kent State University shooting, er werd geprotesteerd tijdens de oorlog tegen Vietnam, de poster werd aangewend in de strijd voor gelijkheid en vrijheid en ook vervuiling en ecologische wanpraktijken werden aangeklaagd via affiches.

Tijlijn

1965:

3 mei: Amerika begint de oorlog in Vietnam. 9 jaar lang zullen er om de 6 minuten luchtaanvallen plaatsvinden.

10 september: De landarbeiders van druiventeler Delano in Californië gaan in staking. Ze worden geleid door de United Farm Workers van César Chávez.

1966:

1 december: Start van het Russell-Sartre Tribunal, een rechtszaak georganiseerd door filosofen om de oorlogsmisdaden van Amerika in Vietnam te veroordelen.

1967

18 maart: De petroleumtanker Torrey Canyon zinkt voor de kust van Bretagne, met de eerste "marée noire" ("zwarte vloed") tot gevolg.

9 oktober: Che Guevara sterft in Bolivia.

21 april: Staatsgreep in Griekenland. Dictatuur van de Kolonels.

1968

4 april: Martin Luther King Jr. wordt vermoord in Memphis. Rassenrellen in het hele land.

16 mei: Begin van het Atelier Populaire des Beaux-Arts.

21 augustus: De tanks van het Warschaupact rukken Tsjecho-Slowakije binnen en maken een einde aan de Praagse Lente.

1969

16 mei: Bloody Friday aan de universiteit van Berkeley. De politie schiet op de manifestanten in People's Park.

15 oktober: Eerste Moratorium tegen de oorlog in Vietnam.

1970

22 april: Eerste Earth Day.

4 mei: De Nationale Garde van Ohio schiet op de studenten van de universiteit van Kent State.

28 juni: Eerste Gay Pride Parade in Christopher Street (New York).

1971

6 november: De Amerikaanse kernwapentest Cannikin in Alaska. Greenpeace wordt geboren.

1972

22 maart: Het Amerikaanse Congres keurt de wet op de gelijkheid tussen mannen en vrouwen goed. Elke staat moet haar wel nog ratificeren.

1973

29 maart: Amerika trekt zijn troepen terug uit Vietnam. Op 9 jaar tijd heeft het land 8 miljoen bommen gegooid, 3 keer zoveel als er gevallen zijn tijdens de hele Tweede Wereldoorlog.

11 september: Staatsgreep van Generaal Pinochet in Chili. Dood van Salvador Allende.

Het eerste Atelier Populaire

Protest, hoe luidruchtig ook, maakt visueel geen indruk. Het moet gepaard gaan met beelden die blijven hangen. Om die reden zijn affiches een onschatbare troef: het is onmogelijk om ernaast te kijken.

Alleen zijn ze zo duur dat enkel gevestigde organisaties ze zich kunnen veroorloven. In mei 1968 verandert alles. De Beaux-Arts-school in Parijs transformeert in Atelier Populaire en vanaf 16 mei staat alles er in het teken van innovatie, met dank aan de zeefdruk, een techniek die tot dan toe enkel gehanteerd werd in de textielsector.

Deze affiche is de eerste die werd geproduceerd door het Atelier Populaire des Beaux Arts. Eric Seydoux, expert op het gebied van de zeefdruk, kwam op 16 mei in 1968 in allerijl de zeefdruktechniek demonstreren, zodat de studenten op een goedkope manier posters konden produceren.

Die avond nog werd deze affiche gedrukt.

De laatste affiche van het Atelier Populaire is een antwoord op de inval van de politie in de lokalen van Beaux-Arts op 27 juni 1968. Ze wordt buitenshuis gedrukt, als laatste opgestoken middenvinger naar het gezag.

Plots kun je op enkele minuten tijd grote hoeveelheden affiches produceren, ook al heb je nauwelijks middelen. 's Middags discussiëren de leden over de thema's die ze willen behandelen, 's avonds hangen ze de verschillende ontwerpen naast elkaar en gaan ze over tot stemming bij handopsteken. De hele nacht door worden de goedgekeurde affiches dan gedrukt en bij het krieken van de dag buiten op de muren gekleefd. Beaux-Arts zal meer dan 400 ontwerpen en 300.000 exemplaren produceren.

Ateliers Populaires wereldwijd

Het Atelier Populaire des Beaux-Arts blijft niet het enige in zijn soort. Meerdere ateliers bestaan naast elkaar, in de faculteit Wetenschappen, bij Toegepaste Kunsten en in verschillende faculteiten doorheen het land. Ook in het buitenland worden er protestposters geproduceerd.

In Londen slaan Sam Lord, Peter Dukes en hun kompanen (onder wie Jean-Loup Msika, een lid van het Atelier Populaire dat Frankrijk is uitgezet) in juni 1968 hun tenten op in een kelder in Camden en stichten er de Poster Workshop. Drie jaar lang zullen ze zeefdrukken maken tegen de oorlog in Vietnam, de stijgende huurprijzen en het Apartheidsregime.

De Amerikaanse universiteiten beginnen ook workshops, die vooral de oorlog in Vietnam op de korrel nemen. Harvard is eerst, dan Rhode Island en uiteindelijk Boston.

Soms werden zeefdrukkaders door het ene Atelier uitgeleend aan het andere. We weten dat dit kader afkomstig is van het Atelier Populaire des Beaux Arts in Parijs, maar de poster draagt een stempel van het Atelier Populaire in Lyon.

De affiche werd gecreëerd naar aanleiding van de gewelddadige onderdrukking van de fabrieksoptstanden in Parijs in juni 1968. Na die actie keerden de "meute schapen" braaf terug naar de normale gang van zaken en durfden ze geen actie meer te ondernemen.

Op 4 mei in 1970 schiet de Nationale Garde van Ohio op de studenten van de universiteit van Kent State tijdens een massaprotest tegen de bombardementen in Cambodja. Op 13 seconden vuren ze 67 keer. Er vallen 4 doden. De dag na dit incident zal ook Berkeley een workshop opstarten; de Political Poster Workshop. Voor het tekort aan papier vinden ze een oplossing: ze gebruiken oud kettingpapier voorzien voor printers. Veel affiches uit Berkeley kunnen we dus herkennen aan de kantlijn met gaatjes. Ze houden het amper een maand vol, maar produceren in die paar weken wel 250 verschillende affiches.

Op het moment zelf genoot deze affiche uit Montpellier geen cultstatus, ze werd pas later in het collectieve geheugen ingeschreven. Vandaag is ze een van de meest iconische affiches voor het Parijse verzet in mei '68 en de rellen in het Latijnse Kwartier.

De oorlog in Vietnam

Wanneer Lyndon Johnson na de moord op John F. Kennedy president van de Verenigde Staten wordt, vreest hij meteen voor een mogelijk “domino-effect” als hij Zuid-Vietnam uit de Amerikaanse invloedssfeer laat glijpen en inpalmen door de communistische troepen van het Nationaal Front voor de Bevrijding van Zuid-Vietnam. In maart 1965 trekt Johnson het land mee in een grond- en luchtoorlog. Het protest tegen die inmenging laat niet lang op zich wachten. In april 1965 verzamelen 25.000 mensen zich in Washington voor een eerste grote demonstratie. Daar worden ook al de eerste militaire oproepingsbrieven verbrand.

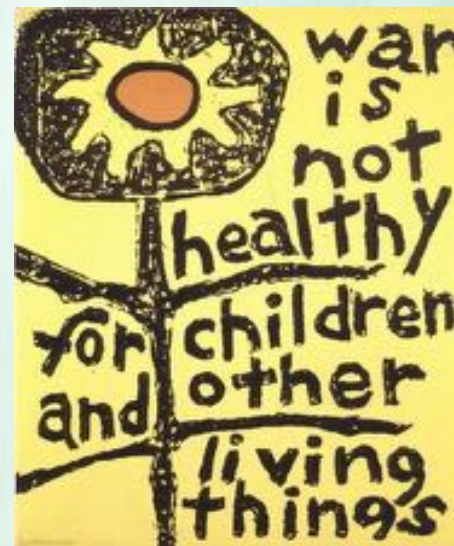
Onder Johnson en diens opvolger Richard Nixon eind 1968 escaleert de oorlog razendsnel. De weerstand smeedt een ongeziene band tussen pacifisten, studenten en intellectuelen. Geen enkele zaak verenigt mensen overal ter wereld zo sterk als Vietnam. Het conflict wordt het onderwerp van duizenden affiches en protestfolders.

Het Amerikaanse publiek ziet op televisie welke verwoesting het gebruik van napalm aanricht en de angst in de ogen van de Vietnamese burgers die proberen te ontkomen aan de bombardementen. Steeds minder vrijwilligers dienen zich aan voor het front en in januari 1970 organiseert de overheid een nieuwe oproepingsloterij. Voortaan hangt alle jongeren, ook studenten, het zwaard van Damocles boven het hoofd. Amerika begint te

vrezen voor het leven van haar zonen – de gemiddelde leeftijd van soldaten is amper 19 – en zich af te keren van die eindeloze waanzin.

Toch zal het 8 jaar duren voor de Verenigde Staten zich in maart 1973 terugtrekt uit Vietnam en er een einde komt aan het conflict. De balans: 2 miljoen Vietnamese doden en 58.000 gesneuvelde Amerikanen.

“War is not healthy for children and other living things.” Het was de slogan die de grassroots organisatie “Another Mother for Peace” printte op een postkaart die ze voor Moederdag opstuurden naar het Witte Huis. Aan de binnenkant stond de volgende boodschap geschreven:

For my Mother's Day gift this year, I don't want candy or flowers. I want an end to killing. We who have given life must be dedicated to preserving it. Please talk peace.

De eerste 1000 kaarten waren al snel uitverkocht, en uiteindelijk belandden er 200.000 kaarten bij de leden van het parlement van de Verenigde Staten. Het beeld werd onder andere gebruikt voor posters, pamfletten en juwelen. Deze poster kan met recht de meest iconische affiche in de Verenigde Staten genoemd worden.

Blacklight – In het hart van de duisternis

1967 is de 'Summer of Love', de geboorte van de hippiebeweging, bloemenhemden en rockconcerten in openlucht. Terwijl overal op straat en in de slaapkamers van adolescenten protestaffiches verschijnen, wagen drukkers zich aan hallucinogene posters: blacklightposters. Ze worden gedrukt met fosforinkt en schitteren in het donker dankzij ultraviolet licht. Met hun psychedelische esthetiek, een knipoog naar de geestverruimende middelen die vrolijk circuleren op de campussen, zijn ze een instant succes.

"Suppose they gave a war and nobody came" is een populaire slogan. Ze werd geïnspireerd door het epische gedicht *"The People, Yes"* van Carl Sandburg uit 1936, waarin een klein meisje een militaire parade ziet passeren

in haar stad: "What are those?"

"Soldiers."

"What are soldiers?"

"They are for war."

They fight and each tries to kill as many of the other side as he can."

The girl held still and studied.

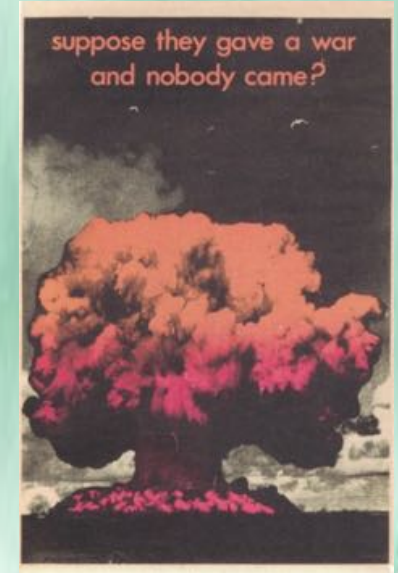
"Do you know ... I know something?"

"Yes, what is it you know?"

"Sometime they'll give a war and nobody will come."

De poster promoot het idee dat er geen oorlog kan zijn, als er geen soldaten zijn om te vechten.

Klonk deze slogan eerst nog krachtig, in het licht van de atoombom lijkt ze een stuk somberder: er zijn geen mensen meer nodig om oorlog te voeren, een enkele bom volstaat om volledige bevolkingen van de aardbodem te wissen.

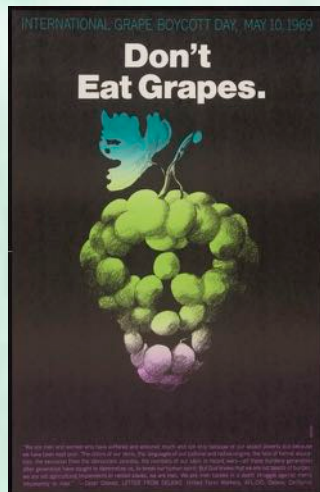
Het verzet tegen de oorlog en het promoten van de liefde gaan hand in hand.

De Amerikaanse jeugd voelt dat ze geen projecten meer heeft, doordat ze elk moment opgeroepen kan worden om te vechten in Vietnam en familie en vrienden zal moeten achterlaten. De toekomst ziet er donker uit, en dus leven de jongeren in het heden. Ze bedwelmen zich met liefde en muziek en denken niet aan morgen...

Gelijkheid – Minderheden vechten om hun rechten

Honderd jaar na de slavernij wordt ook de rassenscheiding afgeschaft in de Verenigde Staten (Civil Rights Act, 1964 – Voting Rights Act, 1965). Toch is de Afro-Amerikaanse bevolking nog arm, krijgt ze zelden toegang tot hoger onderwijs, vult ze met voorsprong de gevangenissen en vormt ze voor het grootste deel de troepen die naar Vietnam vertrekken.

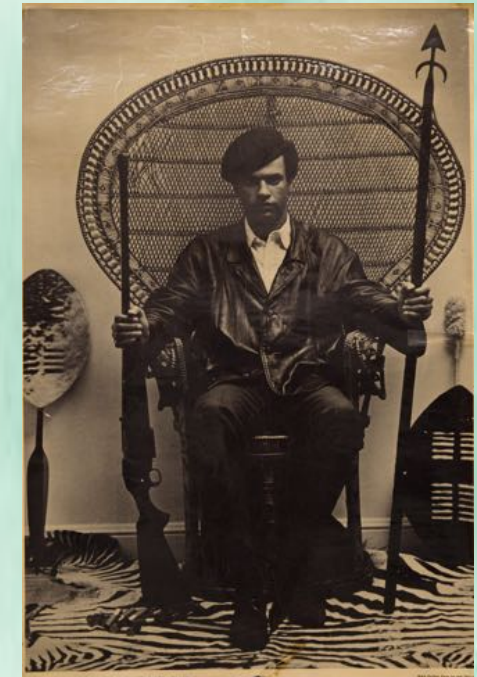
De grootste ongelijkheid is nog steeds te vinden op de werkvloer. Buitenlandse krachten worden doorgaans ingezet als volgzame en goedkope werkkrachten, zowel in Europa als in de Verenigde Staten.

In 1965 begon het protest van de druivenplukkers tegen de druivenboeren in Californië. Ze legden het werk neer en staakten uiteindelijk vijf jaar lang, tot de boeren toegaven en beloofden het minimumloon te betalen.

Dit protest staat bekend als de Delano grape strike, geleid door onder andere Cesar Chavez. In 1968 vastte Chavez 25 dagen lang (hij dronk alleen water) om duidelijk te maken dat hij zijn doel wilde bereiken met vreedig protest, zonder fysiek geweld.

Als absolute tegenpool van de 'Uncle Tom'-figuur, de Afro-Amerikaan die zich onderdanig opstelt, belichaamt Huey Newton hier de Black Power van de nieuwe zwarte man, zeker van zichzelf, wapens in de hand. Deze iconische affiche van de stichter van de Black Panther Party breekt radicaal met de voorafgaande jaren strijd voor burgerrechten en de geweldloosheid die Martin Luther King zo na aan het hart ligt. Huey Newton probeert door tegelijk handig zijn Afrikaanse roots uit te spelen — de schilden, de zebra's huid, de speer — en zijn moderne leven te benadrukken — de leren jas, het geweer. Newton treedt de codes en symbolen van onderwerping met de voeten en maakt zelfs een eigen troon van de rotan stoel die zo typisch was voor de plantage-uitbaters en kolonisten.

Vrouwen maken dan wel 51% van de wereldbevolking uit, hun strijd is niettemin vergelijkbaar met die van minderheden: de patriarchale maatschappij is niet van plan om ze als vrij of gelijkwaardig te beschouwen. Ondanks de Civil Rights Act van 1964 verdienen vrouwen 40% minder dan mannen voor hetzelfde werk. Homoseksuelen zijn een andere minderheid die een gelijke behandeling eist. Tot dan hebben ze zich moeten schuilhouden en werden ze gestigmatiseerd.

Vrijheid – Kom uit de onderdrukking

Midden jaren 1960 laten de grote wereldmachten beetje bij beetje hun koloniale geschiedenis achter zich, al verdedigt Portugal nog steeds met hand en tand zijn rijk in Afrika (Angola, Mozambique, Guinee-Bissau).

De tijd van het zelfbeschikkingsrecht van volkeren is aangebroken, maar de Koude Oorlog tussen de Verenigde Staten en de Sovjet-Unie maakt het landen moeilijk om vrij een kant te kiezen. In Vietnam probeert Amerika met militaire macht de communistische golf in de regio in te dijken. In Tsjecho-Slowakije is de zucht naar vrijheid die Dubček in januari 1968 verpersoonlijkt niet naar de zin van Moskou en in augustus wordt de Praagse Lente verpletterd onder de rupsbanden van tanks.

Op de avond van 11 september 1973, de dag van de militaire staatsgreep van Augusto Pinochet, wordt de Chileense zanger en gitarist Víctor Jara opgepakt. Het volksidool, dat voor de arbeiders en de boeren speelde en mee het pad

naar het presidentschap had geëffend voor Salvador Allende, wordt meegenomen naar het stadion van Santiago. Drie dagen later snijden zijn beulen hem voor de ogen van de 6.000 andere gevangenen de

vingers van de beide handen. Wanneer hij terug op de tribune wordt gezet, begint hij "Venceremos" te zingen, de hymne die hij had geschreven voor Allendes beweging Volksfront (Unidad Popular). De massa zingt het lied in koor mee. Een machinegeweer maait Jara uiteindelijk neer en de muzikant wordt een van de grote martelaren van Pinochets regime. Na zijn staatsgreep ontbindt Pinochet het Parlement, roept de staat van beleg uit, maakt komaf met de vakbondsrechten en verbiedt zowel de politieke partijen als de oppositiepers. Na een maand zijn naar schatting meer dan 1.800 mensen vermoord. 5.000 gearresteerden zitten vast in het stadion van Santiago, 1.500 op een schip dat voor anker ligt in Valparaíso en nog honderden anderen op eilanden voor de kust. Twee jaar nadat hij aan de macht is gekomen, zal Pinochet 30.000 mensen vermoord hebben. 200.000 tegenstanders zitten achter de tralies en 66.000 kinderen zijn hun beide ouders kwijt.

Het protest vindt echter niet alleen plaats in de landen die om onafhankelijkheid strijden. In naam van de onderdrukte en genuilkorfde volkeren zetten militanten in de grote democratische naties via affiches en betogingen druk op hun regering om de totalitaire regimes officieel te veroordelen. Dictaturen hebben immers een olifantenhuid.

Franco zwaait al drie decennia de plak in Spanje. Diaz Ordaz organiseert de Olympische Spelen van oktober 1968 in Mexico City door een studentenopstand te verdrinken in een bloedbad. Zuid-Afrika blijft in handen van een Apartheidsregime dat vasthoudt aan segregatie. Twee nieuwe dictaturen zullen symbool staan voor de periode 1968-1973. In Griekenland komt na de putsch van de Kolonels in april 1967 een militaire junta aan de macht. In Chili werpt generaal Pinochet in september 1973 de verkozen president Salvador Allende en diens socialistische bewind omver.

Ecologie

Sinds op 6 augustus 1945 een atoombom de Japanse stad Hiroshima verpulverde, vraagt de mensheid zich iets af waar ze zich nooit eerder zorgen om maakte: “Zal de mens de planeet vernietigen?”

Omdat de waterstofbom op punt staat en verschillende landen het wapen in handen hebben, is de totale uitroeiing van de menselijke soort plots geen ondenkbaar scenario meer. Het protest groeit, aangezwengeld door het Stockholm Appeal, dat in 1950 “een absoluut verbod op atoomwapens” eist, en de Campaign for Nuclear Disarmament (CND) die de Britse filosoof Bertrand Russell lanceert in 1957.

De atoomtests op Frans-Polynesië in 1966 en de Amerikaanse atoomtest ‘Cannikin’ in Alaska geven het activisme een nieuw elan. De civiele kerncentrales die als paddenstoelen uit de grond schieten, worden dan weer gezien als een latent gevaar, ook al minimaliseren de overheden de risico’s.

In 1962 publiceert de Amerikaanse bioloog Rachel Carson ‘Silent Spring’, dat het gebruik van pesticiden in de Verenigde Staten aan de kaak stelt. Het boek resulteert ook in de eerste debatten over de milieuproblematiek. Op 18 maart 1967 wordt ecologie pas echt een thema. Die dag ontdekt de hele wereld de uitdrukking ‘zwarte vloed’ (marée noire), het litteken dat de olietanker Torrey Canyon achterlaat op de kust van Bretagne.

In december 1968 neemt de bemanning van Apollo 8 de allereerste kleurenfoto van de aarde vanuit de ruimte, ‘Earthrise’. Het beeld zorgt voor een collectieve bewustwording: we delen met zijn allen een en hetzelfde ecosysteem. Het logische gevolg is de eerste ‘Earth Day’, die gevierd wordt op april 1970 en een ecologische beweging op gang trekt, met organisaties als Friends of the Earth en Greenpeace als boegbeelden.

Vervuiling is de nieuwe vijand: door fabrieken, door auto’s, door de tonnen afval van een consumptiemaatschappij die zich wentelt in haar welvaart. De ecologische strijd staat echter nog in zijn kinderschoenen. Het zal nog vele decennia duren voor hij echt doorbreekt.

De affiche “That’s All Folks!” is een parodie op de eindgeneriek van de ‘Looney Tunes’ tekenfilms van Warner Bros. Het lijkt alsof Porky Pig ons in zijn bekende naïeve stijl vertelt dat het einde der tijden is aangebroken, ongetwijfeld omdat we ons te lang als varkens hebben gedragen met onze planeet.

Het MIMA

Het MIMA is sinds april 2016 ondergebracht in een historisch gebouw in het centrum van Brussel: de oude Belle-Vue-brouwerij aan de Molenbeekse kanaaloever.

Het Millennium Iconoclast Museum of Art is een museum voor actuele kunst dat zijn weerga niet kent in Europa. Het getoonde werk put uit zeer uiteenlopende domeinen, van muziek (punkrock, electro, hiphop, folk), grafische creaties (grafische vormgeving, illustratie, design) en sport (skateboarding, surf, extreme sporten) tot de artistieke (film, beeldende kunst, performance, strips, tatoeage, styling) en de stadscultuur (graffiti, streetart) Het MIMA schrijft in een toegankelijke en directe taal een collectief verhaal rond de cultuur die al deze eclecticische kunstwerken samenbrengt.

Praktische Info

Open van woensdag tot zondag, van 10 tot 18 uur

Henegouwenkaai 39-41, 1080 Brussel

Contact: info@mimamuseum.eu

0472/61.03.51

Inkomprijs: € 5 voor leerlingen, gratis voor begeleidende leerkrachten

Rondleiding mogelijk: € 75 per gids voor een groep van maximum 25 leerlingen. Reserveren via info@arkadia.be of 02/319.45.60.